

Nr 5

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.

Genom en den 21 januari 1955 dagtecknad proposition, nr 61, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, föreslagit riksdagen att *dels* antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond, *dels ock* med bifall till under särskilda punkter upptagna förslag medgiva,

1. att från och med den 1 juli 1955 tills vidare erforderliga medel ur kyrkofonden må disponeras för bestridande av arbetsgivarbidrag till den allmänna sjukförsäkringen m. m. för biskopar och övriga stiftspräster samt andra befattningshavare, vilka åtnjuta avlöning ur kyrkofonden;

2. att från och med den 1 juli 1955 tills vidare erforderliga medel ur kyrkofonden må disponeras för anställande av ytterligare en stiftsadjunkt;

3. att från och med den 1 juli 1955 tills vidare erforderliga medel ur kyrkofonden må disponeras för bestridande av stifts- och kontraktsadjunkternas expenser för skrivmateriel och telefon;

4. att från och med den 1 juli 1955 tills vidare det i 6 § andra stycket 9) lagen om kyrkofond omförmälda anslaget till extra utgifter må utgå med 70 000 kronor för budgetår.

Det genom propositionen framlagda lagförslaget är av följande lydelse.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932
(nr 404) om kyrkofond**

Härigenom förordnas, att 6 § lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

¹ Senaste lydelse, se 1954: 272.

Gällande lydelse

6 §.

Enligt vad — — — Luleå stift.
Ytterligare skola — — — kyrko-
fonden utgöras:

1) Kostnad för — — — annan
ordning;

2) kostnad för — — — för prä-
ster;

3) bidrag, som — — — åt döv-
stumma;

4) kostnad, som — — — äger
tillämpning;

5) kostnad, enligt bestämmande
av Konungen och riksdagen, för
arvoden åt icke prästvigda tjänste-
biträden åt församlingspräster;

6) anslag, som — — — äger
samband;

7) kostnad för — — — till
kyrkofonden;

8) belopp, som — — — avlö-
ningen bidraga;

9) anslag till — — — kyrkligt
ändamål.

Föreslagen lydelse

6 §.

Enligt vad — — — Luleå stift.
Ytterligare skola — — — kyrko-
fonden utgöras:

1) Kostnad för — — — annan
ordning;

2) kostnad för — — — för prä-
ster;

2 a) *annan kostnad, enligt be-*
stämmande av Konungen och riks-
dagen, för i prästlönereglementet
avsedda präster;

3) bidrag, som — — — åt döv-
stumma;

4) kostnad, som — — — äger
tillämpning;

5) kostnad, enligt bestämmande
av Konungen och riksdagen, för
icke prästvigda tjänstebiträden åt
församlingspräster;

6) anslag, som — — — äger
samband;

7) kostnad för — — — till
kyrkofonden;

8) belopp, som — — — avlö-
ningen bidraga;

9) anslag till — — — kyrkligt
ändamål.

Denna lag träder i kraft den 1
juli 1955.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de genom propositionen framlagda förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

I fråga om det under punkt 1. här ovan angivna förslaget om disponerande av medel ur kyrkofonden för arbetsgivarbidrag för vissa präster till den allmänna sjukförsäkringen m. m. har *departementschefen*, statsrådet Persson, i propositionen anfört bland annat följande.

»Enligt 38 § lagen om allmän sjukförsäkring är arbetsgivare pliktig att erlägga bidrag till kostnaderna för sjukvårdsförsäkringen och försäkringen

för tilläggsjukpenning. Bidraget skall för varje kalenderår utgöra, såvitt angår sjukvårdsförsäkringen 0,1 procent och beträffande försäkringen för tilläggsjukpenning 1 procent, allt av den lön i penningar eller naturaförmåner, som arbetsgivaren under året utgivit till arbetstagare anställda hos honom. Härvid skall hänsyn dock icke tagas till arbetstagares lön i vad den överstiger 15 000 kronor för år räknat. Enligt 12 § lagen om moderskaphjälps är arbetsgivare vidare skyldig att för varje kalenderår erlagga bidrag till kostnaderna för tilläggspenning med 0,04 procent av den lön i penningar eller naturaförmåner, som han under året utgivit till arbetstagare anställda hos honom. I fråga om sådant bidrag skall i övrigt tillämpas vad som i, bland annat, 38 § lagen om allmän sjukförsäkring finnes stadgat om arbetsgivares bidrag till försäkringen för tilläggsjukpenning.

Enligt ett i propositionen 1954:167 gjort uttalande, vilket lämnats utan erinran av riksdagen, skall de bidrag till den allmänna sjukförsäkringen och till den allmänna moderskapsförsäkringen, som staten i egenskap av arbetsgivare har att erlagga, i fråga om affärsverken, riksbanken och riksgäldskontoret bestridas av vederbörande förvaltningsmyndigheter själva med anlåtande av till respektive myndighets förfogande stående medel. Vad beträffar övriga statliga verk och inrättningar skall nämnda arbetsgivarbidrag beräknas av riksräkenskapsverket på grundval av den av verket förda statistiken över statens arbetstagare samt bestridas från ett för samtliga huvudtitlar gemensamt anslag, vilket ställes till nämnda ämbetsverks förfogande.

Vad angår prästerna inom statskyrkan åvilar skyldigheten att erlagga arbetsgivarbidrag beträffande de i pastoraten anställda församlingsprästerna vederbörande pastorat. I fråga om övriga präster inom statskyrkan, d. v. s. biskopar, garnisonspastorn i Boden, stiftsadjunkter, kontraktsadjunkter och pastoratsadjunkter — i den mån sist avsedd präst icke är församlingspräst — följer icke av gällande reglering med vilka medel arbetsgivarbidragen skall bestridas. Då avlöningen till dessa präster utgår ur kyrkofonden, synes det ligga närmast till hands, att jämväl arbetsgivarbidragen för ifrågavarande präster bestrides ur kyrkofonden. Ur nämnda fond utgår även avlöning till de i 6 § andra stycket 5) lagen om kyrkofond avsedda icke prästvigda tjänstebiträden åt församlingspräster. Jämväl arbetsgivarbidrag för nu avsedda tjänstebiträden torde böra bestridas ur kyrkofonden.

De ur kyrkofonden utgående arbetsgivarbidragen torde böra beräknas av statskontoret, som förvaltar kyrkofonden. Statskontoret bör därvid i fråga om de närmare beräkningsgrunderna samråda med riksförsäkringsanstalten. Bidragen bör av statskontoret utbetalas efter utgången av det kalenderår, som bidragen avser. Å bidragen bör dock förskott utgå.

Enligt verkställda överslagsberäkningar torde det sammanlagda beloppet av de arbetsgivarbidrag, som enligt vad här föreslagits skall bestridas ur kyrkofonden, för år 1955 kunna beräknas till omkring 30 000 kronor.»

Vad därefter angår propositionens under 2. här ovan upptagna förslag om anställande av ytterligare en stiftsadjunkt, må enligt 3 § prästlöne-reglementet stifts- och kontraktsadjunkttjänster av Kungl. Maj:t inrättas högst till det antal riksdagen medgiver. Jämlikt 6 § andra stycket 1) lagen om kyrkofond skall kostnaderna för nämnda prästers avlöningsförmåner bestridas ur kyrkofonden.

Med bifall till en i propositionen 1953:96 gjord framställning har riksdagen (skr 181) medgivit, att tillhopa 45 stifts- och kontraktsadjunkttjänster må finnas inrättade från och med den 1 juli 1953 tills vidare. Ifrågasvarande antal tjänster har av Kungl. Maj:t för tiden den 1 juli 1953—den 30 juni 1956 fördelats sålunda, att Luleå stift erhållit fem stiftsadjunkttjänster och fyra kontraktsadjunkttjänster samt övriga stift tilldelats följande antal stiftsadjunkttjänster, nämligen Lunds stift fem, Uppsala stift fyra samt vart och ett av Linköpings, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Göteborgs, Karlstads och Härnösands stift tre, Stockholms stift två och Visby stift en.

I anledning av två väckta — likalydande — motioner (I: 54 och II: 73) har 1954 års riksdag i skrivelse nr 223, under hänvisning till tredje lagutskottets utlåtande nr 22, anhållit, att åtgärder måtte vidtagas för inrättande av en stiftsadjunkttjänst för sjömansvård i Stockholms stift.

I förutnämnda motioner föreslogs att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att en stiftsadjunktur för sjömansvård inrättas i Stockholm. Beträffande de i motionerna anförda skälen till stöd för vad däri föreslagits torde få hänvisas till motionerna.

Över motionerna inhämtades yttranden av kammarkollegiet, statskontoret, domkapitlet i Stockholm och Stiftelsen Stockholms kyrkliga sjömansvård — Sjömansinstitutet. Motionerna avstyrktes av kammarkollegiet. Dessa tillstyrktes däremot av domkapitlet och nämnda stiftelse. Statskontoret ansåg, att möjlighet förelåg att tillgodose det i motionerna framförda önskemålet utan ökning av den av riksdagen fastställda stiftsadjunktsorganisationen,

Utskottet fann, med hänsyn till att sjömanskåren till lågt räknat 60 procent bestode av personer i åldern 16—25 år och till sjömannens oregelbundna levnadsförhållanden, att det vore särskilt betydelsefullt att den andliga och sociala omvårdnaden om dem behörigen tillgodosåges. Att någon statlig tjänst för sjömansvård, i motsats till vad som vore fallet i de flesta av rikets övriga större hamnstäder, icke finnes i Stockholm, ansåg utskottet ha sin förklaring i att sjömansvården i Stockholm ansetts tillfredsställande ordnad genom den av Sjömansinstitutet därstädes bedrivna verksamheten. Institutet finge emellertid för sin verksamhet huvudsakligen lita till frivilliga bidrag, och medelsanskaffningen krävde avsevärt arbete för institutets personal. Därest en stiftsadjunkt för sjömansvård anställdes i Stockholm och finge sin verksamhet i huvudsak förlagd till institutet,

skulle dess personal kunna ägna mera tid åt själva sjömansvården. Enligt utskottets uppfattning måste den kostnad det allmänna skulle få vidkännas för avlöning åt nämnde stiftsadjunkt betraktas såsom ringa i förhållande till den samhälleliga nyttan av institutets verksamhet.

Departementschefen anför: »Av skäl, som anförts i utskottets av riksdagen godkända utlåtande, anser jag mig böra tillstyrka, att en stiftsadjunkt-tjänst för sjömansvård inrättas i Stockholms stift. Behovet av en dylik tjänst har synts statskontoret kunna tillgodoses inom ramen för nuvarande stiftsadjunktsorganisation. Ämbetsverket har härvidlag anvisat två alternativ. Det ena är att en av de två i stiftet nu tjänstgörande stiftsadjunkterna skall lösgöras från sina nuvarande uppgifter och i stället avdelas för kyrklig verksamhet bland sjömän. Det andra alternativet går ut på att stiftsadjunkttjänsten i Visby stift skall indragas för att härefter tilldelas Stockholms stift. Till stöd för det första alternativet anför ämbetsverket, att såvitt angår den del av Stockholms stift, som utgöres av huvudstaden med förstäder, något behov av stiftsadjunkt icke torde föreligga, om man bortser från den kyrkliga sjömansvården. För återstoden av stiftet erfordras enligt ämbetsverkets mening endast en stiftsadjunkt. Ämbetsverkets nu återgivna uppfattning anser jag mig av flera skäl icke kunna godtaga. Jag får sålunda erinra om att, då antalet stiftsadjunkter i Stockholms stift år 1947 ökades från en till två, behov ansågs föreligga inom stiftet av två dylika präster för andra stiftsadjunktsuppgifter än sjömansvård. Sedan dess har folkmängden i detta stift stigit med något över 150 000 eller nära fem gånger mer än i övriga stift i genomsnitt, varjämte stiftsadjunkternas arbete kommit att utvidgas till allt fler verksamhetsgrenar. Vid inrättandet av de nuvarande stiftsadjunkttjänsterna i Stockholms stift var tanken, att vederbörande stiftsadjunkters verksamhet även skulle omspanna huvudstaden med förstäder. Enligt vad jag under hand inhämtat av biskopen i stiftet är stiftsadjunkternas verksamhet också i praktiken till stor del inriktad på huvudstaden och dess förstäder. Såsom exempel härpå må nämnas hållande av församlings- och ungdomsaftnar samt det på stiftets ungdomsinstitut å Graninge bedrivna ungdomsarbetet, omfattande kurser för utbildning av ungdomsledare och annan kursverksamhet avseende ungdom. Med hänsyn till vad jag här framhållit anser jag mig ej kunna tillstyrka det av statskontoret anvisade första alternativet. Ej heller finner jag mig kunna biträda det av ämbetsverket framförda andra alternativet, som bland annat innebär en indragning av den ende stiftsadjunkten i Visby stift. I anslutning härtill får jag erinra om att jag i propositionen 1953: 96 i samband med en där behandlad fråga avstyrkte en av ämbetsverket även då ifrågasatt indragning av sistnämnda tjänst. Vid propositionens riksdagsbehandling lämnades mitt uttalande utan erinran av riksdagen. Den till inrättande föreslagna tjänsten bör tilldelas Stockholms stift. Tjänstens innehavare bör väsentligen ägna sig åt den kyrkliga sjömansvården i hu-

vudstaden och ha sin verksamhet i huvudsak förlagd till sjömansinstitutet där.»

Beträffande det under 3. ovan upptagna förslaget om anvisande av medel till stifts- och kontraktsadjunkters expenser innehåller propositionen bland annat följande.

I anledning av väckt motion har 1953 års kyrkomöte i skrivelse nr 12 — under återopande av första tillfälliga utskottets vid skrivelsen fogade betänkande nr 4 — anhållit att, efter av utskottet förutsatt utredning, erforderliga medel måtte ställas till förfogande ur kyrkofonden för bestridande av stiftsadjunkternas expenser för skrivmateriel och tjänstetelefon.

Kyrkomötets framställning tillstyrkes av *samtliga domkapitel* samt *kammarkollegiet* och *statskontoret*. *Domkapitlet i Luleå* föreslår, att även frågan om ersättning till kontraktsadjunkterna för deras expenser för skrivmateriel och telefon upptages till prövning, då sistnämnda präster intar en tjänsteställning likartad med stiftsadjunkternas.

Departementschefen anför: »Jag anser mig böra tillstyrka, att medel anvisas ur kyrkofonden för bestridande av stifts- och kontraktsadjunkternas expenser för skrivmateriel och telefon.

I sina i ärendet avgivna yttranden har såväl kammarkollegiet som statskontoret varit inne på frågans författningstekniska sida. Det förslag, som därvid framförts av förstnämnda ämbetsverk, finner jag mig av flera skäl icke kunna biträda. I likhet med statskontoret anser jag det principiellt riktigast att i 6 § kyrkofondslagen införa ett stadgande, enligt vilket medel må utgå ur kyrkofonden för här avsett ändamål. I samband härmed vill jag även framhålla, att jag instämmer i statskontorets uttalande om det mindre tillfredsställande däri, att med nämnda lagrums nuvarande utformning varje utvidgning av kyrkofondens användningsområde oavsett räckvidd och betydelse för med sig en ändring av lagrummet. Jag delar därför ämbetsverkets uppfattning, att en mera allmän omarbetning av detta lagrum i den av ämbetsverket antydda riktningen bör komma till stånd — något som för övrigt i ett tidigare sammanhang övervägts inom ecklesiastikdepartementet. En dylik omarbetning har dock synts statskontoret kunna anstå. För egen del anser jag, att en nu åsyftad omarbetning av berörda lagrum är en fråga av sådan natur, att den icke lämpligen bör upptagas till närmare prövning, förrän den nu pågående sakkunnigutredningen om kyrkomötets grundlagsenliga befogenheter m. m. avslutats.

I avbidan på en här avsedd omarbetning av 6 § kyrkofondslagen föreslår statskontoret, att medel till stifts- och kontraktsadjunkternas expenser skall bestridas från det i 6 § andra stycket 9) kyrkofondslagen angivna extrautgiftsanslaget. Härigenom skulle ett nu eljest erforderligt tillägg till de nuvarande bestämmelserna i nämnda lagrum kunna undvikas, vilket statskontoret torde ha ansett önskvärt. Jag får emellertid erinra om att jag förut vid anmälan av frågan om anvisande av medel till arbetsgivar-

bidrag för vissa präster till den allmänna sjukförsäkringen m. m. föreslagit, att dessa bidrag ävenledes skall bestridas ur kyrkofonden. Ett undvikande av en lagändring i förevarande sammanhang förutsätter därför, att såväl här ifrågavarande expenser som berörda arbetsgivarbidrag bestrides från nämnda extrautgiftsanslag. En sådan anordning synes mig emellertid från flera synpunkter mindre lämplig. Såsom ett provisorium i avbiden på den av mig förutsatta mera allmänna omarbetningen av förutnämnda lagrum föreslår jag, att nu i stället sådana, mindre ändringar av lagrummet göres, att med stöd därav nämnda expenser och arbetsgivarbidrag kan utgå ur kyrkofonden. Förslag till här avsedda ändringar har uppgjorts inom ekle-siastikdepartementet.

Såsom framhållits vid remissbehandlingen av kyrkomötets framställning, föreligger svårigheter att i nuvarande läge med någon större säkerhet beräkna medelsbehovet för bestridande av stifts- och kontraktsadjunkternas expenser för skrivmateriel och telefon. Av denna anledning synes mig nu en viss återhållsamhet böra iakttagas vid medelsanvisningen för ifråga-varande ändamål. Med hänsyn till det sagda anser jag mig tills vidare böra räkna med en årlig medeltilldelning av i genomsnitt 250 kronor per stiftsadjunkt och 200 kronor per kontraktsadjunkt. Ett med ledning av nämnda genomsnittsbelopp för budgetår beräknat anslag för varje stift bör av Kungl. Maj:t ställas till vederbörande domkapitels disposition. Anslaget bör av domkapitlet före budgetårets ingång fördelas mellan ifråga-varande befattningshavare, därvid nämnda myndighet bör äga rätt att, om så prövas skäligt, jämka de av mig angivna genomsnittsbeloppen inom ramen för tilldelat anslag. Ersättning bör utgå endast för verifierade, av domkapitlet godkända utgifter. Av domkapitlet medgiven ersättning bör utbetalas av stiftsnämnden i egenskap av medelsförvaltande organ inom stiftet. I fråga om expenser för telefon bör ersättning utgå enligt samma grunder, som för närvarande gäller för jämförliga befattningshavare.

Vad beträffar ianspråktagande av medel ur kyrkofonden för bestridande av reseersättning åt stifts- och kontraktsadjunkter gäller nu, att Kungl. Maj:t må disponera erforderligt belopp ur fonden för nämnda ändamål. Det synes från praktisk synpunkt lämpligt, att Kungl. Maj:t även äger disponera erforderliga medel ur kyrkofonden för bestridande av samma befattningshavares expenser. För nästa budgetår beräknar jag medelsbe-hovet för ifrågavarande ändamål till 11 300 kronor.»

Angående slutligen förslaget under 4. ovan om bidrag till Lutherska världsförbundet må anföras följande.

Med bifall till en i propositionen 1954:57 gjord framställning medgav riksdagen, att det jämlikt 6 § andra stycket 9) lagen om kyrkofond tills vidare med högst 50 000 kronor för budgetår utgående anslaget till extra utgifter för innevarande budgetår tillfälligt höjdes med 20 000 kronor för beviljande av ett bidrag å sistnämnda belopp till Lutherska världsför-

bundets svenska sektion för bestridande av dess medlemsavgift till förbundet

I skrivelse den 19 oktober 1954 har världsförbundets svenska sektion anhållit, att för nästa budgetår ett bidrag av 25 000 kronor måtte utgå till bestridande av sektionens medlemsavgift till förbundet.

Departementschefen anför bland annat: »Vid min anmälan föregående år av den av världsförbundets svenska sektion gjorda framställningen om bidrag för innevarande budgetår lämnade jag en redogörelse för förbundets uppgift, verksamhet och organisation. Därjämte uttalade jag, bland annat, att det med hänsyn till den framskjutna ställning, som den svenska kyrkan av ålder intog bland de lutherska kyrkosamfunden, och med tanke på insatserna hittills från svenskt håll i de ekumeniska strävandena enligt min mening icke kunde anses annat än rimligt, att ett skäligt bidrag ur kyrkofonden lämnades till bestridande av den på världsförbundets svenska sektion ankommande medlemsavgiften till förbundet. Ett dylikt bidrag syntes mig icke mindre motiverat än det, som årligen utginge från riksstaten till ekumeniska nämnden för bestridande av den svenska andelen i årsavgiften till Kyrkornas världsråd.

Jag anser mig böra tillstyrka, att bidrag ur kyrkofonden utgår även under nästa budgetår till världsförbundets svenska sektion för bestridande av sektionen åvilande medlemsavgift till förbundet. Ifrågavarande bidrag, avseende medlemsavgiften för verksamhetsåret den 1 maj 1955 — den 30 juni 1956, synes mig böra bestämmas till samma belopp, varmed bidrag utgår under innevarande budgetår, d. v. s. 20 000 kronor. Liksom sistnämnda bidrag torde det nu föreslagna böra bestridas ur kyrkofondens extrautgiftsanslag. Enligt vad som framförts till mig av företrädare för världsförbundets svenska sektion kommer denna att vara i trängande behov av årligt bidrag ur kyrkofonden även för bestridande av medlemsavgifterna för verksamhetsåren efter det förutnämnda. Med hänsyn härtill synes mig möjlighet böra beredas Kungl. Maj:t att, i den mån världsförbundets svenska sektion prövas vara i behov av årligt bidrag ur kyrkofonden även för bestridande av nu åsyftade medlemsavgifter, bevilja dylikt bidrag. Jag anser mig därför böra föreslå, att nämnda extrautgiftsanslag, vilket för närvarande är maximerat till 50 000 kronor för budgetår, från och med nästa budgetår tills vidare må utgå med högst 70 000 kronor för budgetår.»

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot de genom propositionen framlagda förslagen och får därför hemställa,
att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 23 februari 1955

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Oswald, Lindahl, Grym, Ivar Nilzon, Axel Jansson, Herbert Hermansson, Ebbe Ohlsson och William Ohlsson;

från andra kammaren: herrar Andersson i Mölndal, Johansson i Torp, Nyberg, fru Torbrink, herr Persson i Appuna, fru Boman, herrar Hansson i Skegrie och Berggren.
